

УДК 72.025.5:069.5 (100)

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2025.37.23>

ВІДТВОРЕННЯ АРХІТЕКТУРНИХ ОБ'ЄКТІВ: ВІД ПРАВОВИХ РАМОК ДО СИМУЛЯТИВНИХ ПРАКТИК

Чаговець Олесь Владиславівна

аспірант кафедри реконструкції та реставрації архітектурних об'єктів,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова, Харків, Україна,
e-mail: Olesia.Chahovets@kname.edu, orcid: 0009-0007-9160-0210

Анотація. Мета. Метою статті є критичне переосмислення підходів до відтворення архітектурної спадщини в Україні – через аналіз законодавчої бази, фахових дискусій, сучасних викликів повоєнного відновлення та маніпулятивного використання відтворення як інструменту симуляції в роботі з архітектурною спадщиною.

Методологія. Дослідження спирається на міждисциплінарний підхід, що включає нормативно-правовий аналіз та історико-дискурсивну реконструкцію. Застосовано методи порівняльного аналізу, контент-аналіз публікацій, а також кейс-аналіз реалізованих прикладів відтворення. Для вивчення нематеріальних аспектів спадщини застосовано елементи герменевтичного аналізу, що дозволяє інтерпретувати ціннісні смисли та соціокультурні наративи, закладені в підходах до відтворення.

Результати. Визначено, що чинна нормативна база зосереджена переважно на формальних процедурах і не враховує гуманітарні аспекти спадщини, як-от автентичність, символічна цінність чи участь спільнот. Термінологія лишається розмитою, а концепт відтворення позбавлений чіткого методологічного підґрунтя. В умовах повоєнного відновлення це призводить до глибоких розривів між правом, фаховим підходом і суспільними очікуваннями. Окрім того, зафіксовано тенденцію до використання відтворення для легітимації симулятивних рішень, що підміняють змістовну роботу зі спадщиною.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі концептуально оновити уявлення про відтворення архітектурної спадщини як складний міждисциплінарний процес, що поєднує технічні, правові, методологічні та гуманітарні виміри.

Практична значущість реалізується у виокремленні ключових суперечностей сучасної нормативної та проєктної практики, а також у формуванні підходів до розрізнених способів утручання, розпізнавання симулятивних стратегій і створення партисипативних сценаріїв, які можуть бути враховані в розробленні політик у сфері післявоєнного відновлення.

Ключові слова: відтворення, реконструкція, автентичність, архітектурна спадщина, повоєнне відновлення, участь спільнот, симулякр.

ВСТУП

Відтворення архітектурної спадщини – одне з найскладніших і водночас найменш осмислених питань сучасної української пам'яткоохоронної практики. З одного боку, воно містить очевидний суспільний запит на повернення втрачених архітектурних об'єктів,

які символізують історичну пам'ять, ідентичність, перервану спадкоємність. З іншого – перед фаховою спільнотою постає низка методологічних суперечностей: що саме ми прагнемо відтворити – форму, структуру, зміст, функцію, символ? Хто має брати участь у цьому рішенні?

Водночас українська нормативна база, що склалася в 1990–2000-х рр. [2; 3; 19], не супроводжувалася глибоким методологічним аналізом і досі не включає гуманітарні виміри спадщини.

Поняття автентичності, ключове для сучасної теорії збереження спадщини, у міжнародному дискурсі поступово трансформувалося від матеріально орієнтованого до багатовимірного – контекстуального, функціонального, соціокультурного [29–32].

В українському полі автентичність здебільшого залишилася риторичним поняттям – без розгортання її змістових вимірів і без інтеграції у процеси ухвалення рішень [23]. Через це вона не виконує тієї методологічної функції, яку має в міжнародному дискурсі як підґрунтя для реставрації, реконструкції та відтворення.

За відсутності цілісної методологічної основи «відтворення» стало юридичною формою втручання, відокремленою від інших. Хоча в постанові [2] визначено його як майже повну науково обґрунтовану відбудову, дефініція залишається формальною.

У контексті повоєнного відродження осмислення відтворення як комплексного явища на перетині права, пам'яті, етики та культури є критично важливим, адже брак теоретичної бази та міждисциплінарного діалогу ускладнює ухвалення виважених рішень.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Питання архітектурного відтворення в українських дослідженнях порушувалося переважно в контексті технічних рішень, історико-архітектурної документації та нормативного регламентування; окремі аспекти представлені в публікаціях [18; 23]. Оскільки найактивніша фаза дискусій припала на 1990–2000-ті рр., у статті використано як сучасні, так і історичні джерела, що дає змогу простежити еволюцію підходів і виявити методологічні суперечності [12–14; 21]. У міжнародному контексті філософські та гуманітарні виміри відтворення – пам'ять, автентичність, утрата, реконструкція, репрезентація – широко розкрито у працях Юкки Йокілехто [33], Софії Лабаді [36], Девіда Ловенталя [37], Сальвадора Муньйоса Віньяса [38] та Єлки Пірковіч [39].

У радянський період поняття «відтворення» як окрема фахова категорія майже не вживалося: натомість використовувалися ширші терміни – «реставрація» і «реконструкція», які охоплювали різні форми втручань. Водночас аналіз реалізованих проєктів [7] свідчить про наявність практик

цілковитої або майже цілковитої відбудови, що фактично відповідали логіці відтворення.

Після здобуття незалежності термін «відтворення» поступово ввійшов у фаховий дискурс як окрема категорія, що потребувала концептуального осмислення. Важливою платформою стала серія публікацій у журналі «Пам'ятки України», де в 1990-х рр. розгорнулися дискусії між прихильниками символічного відновлення архітектурної спадщини й опонентами, які наголошували на принципах матеріальної автентичності [12; 13; 24]. Кульмінацією цієї дискусії став міжвідомчий семінар «Відтворення втрачених пам'яток: історичний та правовий аспекти» (1994 р.), у межах якого було публічно артикульовано концептуальні суперечності щодо допустимості повного відтворення об'єктів, утрачених у XX ст. [5].

Як наслідок, уже до кінця десятиліття сформувалася політична воля до нормативного врегулювання цієї практики: у 1999 р. було ухвалено «Програму відтворення видатних втрачених пам'яток» – перша спроба надати офіційного статусу поняттю «відтворення», однак згодом вона втратила чинність [3]. Натомість чинним документом залишився «Порядок відтворення визначних об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини» (2007 р.), який деталізував процедури, але має значно вужче охоплення [2].

Від початку 2010-х рр. реалізація відтворень майже припинилася: серія кризових подій – від Революції гідності до повномасштабної війни – змістила фокус державної політики, а тема опинилася на периферії фахової дискусії. Водночас саме в цей період з'являються дослідження, що пропонують глибоке філософське осмислення гуманітарних аспектів щодо архітектурної спадщини – як критеріїв, здатних формувати підходи до відтворення [18; 20].

Показовим кроком у цьому напрямі став навчальний посібник «Ревіталізація архітектурної спадщини» [10], що вперше інтегрував в архітектурну освіту питання пам'яті, автентичності, участі громад та інтерпретативного ставлення до спадщини.

На відміну від фрагментарної української практики, міжнародна наукова література останніх років значно просунулась у теоретичному осмисленні проблеми відбудови втраченої спадщини. Водночас варто зазначити, що у світовому дискурсі термін «відтворення» ("re-creation") майже не використовується як окрема категорія [41] – усі типи втручань трактуються в межах поняття «реконструкція» ("reconstruction"), яке включає

як наукову реконструкцію, так і умовну репрезентацію або інтерпретативне відтворення.

Серед ключових напрямів сучасного гуманітарного дискурсу – осмислення автентичності як множинної категорії [34; 35]; критика суто матеріального підходу [33; 37]; акцент на ролі спільнот [39]; а також поява моделей, у яких збереження трактується як форма соціального узгодження між експертами та джерелами [36; 38].

Особливе місце в міжнародному дискурсі посідають нормативні та рекомендаційні документи, розроблені в межах діяльності ICOMOS, ICCROM і UNESCO. Від Венеційської хартії [29] і Нара-документа про автентичність [32] до Ризької хартії з питань історичної реконструкції [30] та спеціальних досліджень, присвячених реконструкції після конфліктів [31]. Динаміка змін у цих документах відображає перехід від матеріально орієнтованих моделей утручань до більш гнучких підходів, що враховують культурне розмаїття, соціальну пам'ять, право на інтерпретацію та роль спільнот.

МЕТА

Метою дослідження є критичне переосмислення підходів до відтворення архітектурної спадщини в Україні – через аналіз законодавчої бази, фахових дискусій, сучасних викликів повоєнного відновлення та маніпулятивного використання, як інструменту симуляції в роботі з архітектурною спадщиною. Представлена аргументація сприятиме актуалізації дискусії про відтворення як гуманітарно значущий і методологічно складний процес, що потребує нових інструментів осмислення – зокрема в аспектах автентичності, символічної цінності й участі спільнот.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Попри наявність правової основи для відтворення [1; 2], цей нормативний масив має кілька обмежень, що унеможливають його ефективне застосування в нових історичних умовах:

- вузький фокус лише на «визначних» об'єктах загальнонаціонального значення, залишаючи поза межами правового поля об'єкти локальної значущості, що суперечить сучасним підходам, які визнають цінність об'єктів для конкретних груп чи місць, незалежно від офіційного статусу;

- відсутність механізмів громадської участі, процедур публічного обговорення, фахової дискусії або залучення локальних спільнот до процесу ухвалення рішень. Усі рішення залишаються в межах повноважень

центрального органу виконавчої влади, що посилює відчуття відстороненості громад від спадщини;

- чинне регулювання не містить прозорих критеріїв, що породжує практику ситуативних рішень і залежність від політичної кон'юнктури;

- регуляторна база сформована в умовах мирного часу й не адаптована до ситуацій масових руйнувань унаслідок війни, у ній відсутні механізми реагування на надзвичайні обставини.

Історія архітектурного відтворення в Україні тісно пов'язана з політичним контекстом і майже завжди виходила за межі суто фахового чи наукового рішення.

У радянський період відтворення виконувалося як інструмент ідеологічного наратива: об'єкти спадщини реконструювалися вибірково – відповідно до панівної історичної візії.

Найпоказовішим прикладом є відтворення Золотих воріт у Києві (1982 р.) з нагоди 1500-ліття міста [9]. Хоча археологічні залишки брами збереглися, над ними було зведено масивний павільйон у псевдоісторичному стилі (рис. 1). Така форма реконструкції не стільки фіксувала історичну правду, скільки створювала нову візуальну ідеологему, яка символізувала велич «давньоруської державності» та «слов'янської єдності» [12].

Ще одним характерним прикладом цього підходу стала відбудова П'ятницької церкви в Чернігові (1950-ті рр.) [17]. Від первісної споруди збереглися лише фрагменти, але проєкт реконструкції передбачав стилістичне узагальнення і авторську гіпотезу, наближену до «ідеальної давньоруської форми» (рис. 2). Попри технічну якість виконання, відтворення в такому вигляді стало проявом гіпертрофованої стилізації, яка прагнула створити монументальний образ епохи, а не повернути справжню багатшаровість пам'ятки [13].

Проте постає питання, яке залишається актуальним і нині: що відчуває людина сьогодні, коли входить у цю відтворену церкву? Чи стає це відчуття частиною живої пам'яті – попри фахові сумніви щодо його точності? Адже саме через такі відчуття і формується зв'язок зі спадщиною – не лише через матеріал, а через присутність, значення, укорінення в щоденне життя.

Після здобуття незалежності Україна також звернулася до відтворення як до способу репрезентації національної ідентичності. Одним із найвідоміших прикладів є відбудова Михайлівського Золотоверхого собору в Києві, зруйнованого в 1930-х рр. [4; 6]. Відновлення

Рис. 1. Відтворення Золотих воріт у Києві, 1982 р. Вигляд до відтворення (1950-ті рр.) і сучасний стан

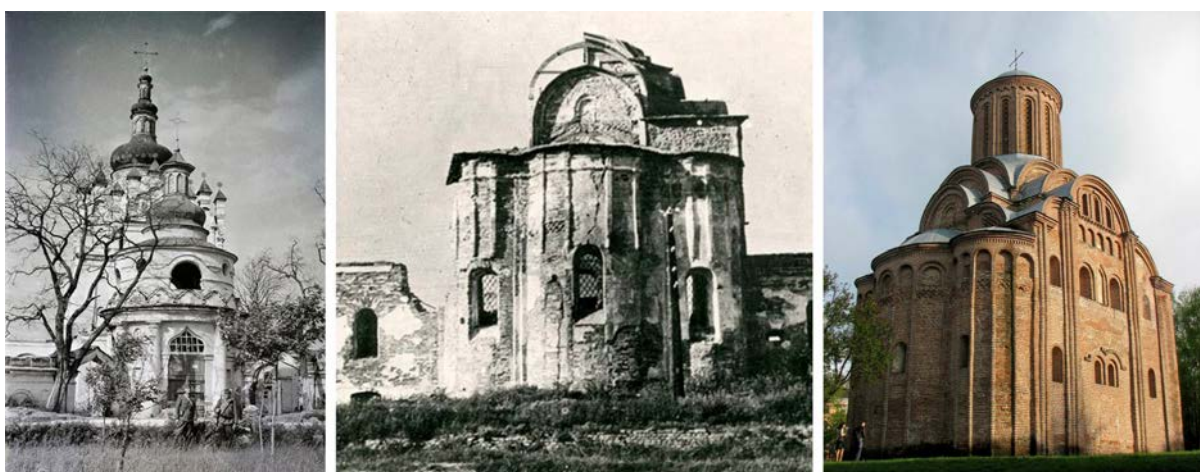

Рис. 2. Відтворення П'ятницької церкви в Чернігові, 1955–1961 рр. Вигляд до руйнування (до 1943 р.), руйнування під час Другої світової війни, сучасний стан

почалося наприкінці 1990-х рр. і було завершене в короткі строки – під політичним і суспільним тиском (рис. 3). Собор знову постає як сакральний і національний символ, хоча питання матеріальної та стилістичної автентичності залишаються відкритими, зокрема щодо використання сучасних технологій і реконструктивної стилізації [26; 27].

Позицію щодо відтворення собору зі своєю особливою логікою обґрунтовував автор – архітектор Юрій Лосицький. Він наголошував, що відтворення – це не реставрація у класичному розумінні, а «повторне виконання» задуму, подібне до нового виконання музичної партитури [14]. Це осмислена й гідна поваги позиція, яка дозволяє працювати з пам'яттю не лише як із матеріальним фактом, а як із культурним виміром. Особливо з огляду на той історичний контекст, у якому фахівці брали на себе цю відповідальність – часто замість суспільства, яке ще не мало механізмів залучення.

Але чи може один автор – хай навіть обізнаний і переконаний – остаточно визначати, що саме становить «ідею» пам'ятки? Чи не потребує це ширшого процесу – діалогу, співтворення, участі громади?

Водночас критики цього підходу звертають увагу на ризик втрати зв'язку з історичною реальністю. Багато таких об'єктів перетворюються на «симулякри» – реконструйовані образи, що репрезентують не історичний факт, а сучасне уявлення про минуле, сформоване під впливом політичної чи емоційної кон'юнктури [16].

Проте чи завжди це означає фальсифікацію? Що саме шукає суспільство, коли ініціює або підтримує відтворення втраченої пам'ятки, якої вже ніхто не пам'ятає живим досвідом? Можливо, не автентичну матерію, а символ спадкоємності – повернення до перерваної традиції, просторову точку опори в новій ідентичності.

Прикладом такого символічного повернення втраченого може слугувати відбудова

Рис. 3. Відтворення Михайлівського Золотоверхого собору 1997–2000 рр.
Вигляд до руйнування (1888 р.), руйнування (1934–1936 рр.), сучасний стан

Рис. 4. Відтворення Спасо-Преображенського собору в Одесі, 1999–2010 рр.
Вигляд до руйнування (1888 р.), напівзруйнований собор (1936 р.), відтворений собор
(фото між 2010–2023 рр.), руйнування від ракетного удару (2023 р.)

Спасо-Преображенського собору в Одесі, зруйнованого в 1936 р. й відтвореного в 1999–2010 рр. [15]. Первісна будівля, що відігравала ключову роль у формуванні міського простору та релігійного ландшафту, була стерта з мапи на кілька поколінь (рис. 4). Проте її відтворення сприймалося не як реконструкція знайомого, а як актуалізація колективного уявлення про втрачену велич і сакральність. Повернувшись у міський простір як знак пам'яті й спадкоємності, собор у 2023 р. вдруге був зруйнований, цього разу сучасною війною.

У міжнародному дискурсі пов'язані з відновленням спадщини поняття – “reconstruction”, “restoration”, “restitution”, “replica”, “interpretive reconstruction”, “symbolic recovery” та інші – часто вживаються без чіткої класифікації, у різних контекстах і значеннях. Така невизначеність характерна й для української практики: юридично закріплене «відтворення» на практиці змішується з реконструкцією, реставрацією, стилізацією чи реабілітацією. У результаті виникає термінологічна розмитість, що ускладнює професійне спілкування, публічне обговорення та ухвалення

рішень. На цьому тлі особливої ваги набувають спроби інтегрувати соціокультурну ідентифікацію пам'яток із загальною системою цінностей [28].

Масштабні руйнування, спричинені війною, поставили перед Україною ціннісну та методологічну дилему: що саме ми хочемо відновити, у якій формі, на підставі яких рішень, із чією участю. Чинна нормативна база виявляється недостатньою для відповіді на ці виклики: вона зосереджена переважно на «визначних» об'єктах, не враховує втрат повсякденної архітектури, не адаптована до надзвичайних обставин і майже не передбачає реальної участі громад.

У такому контексті постає питання: як сучасні практики реагують на потребу відновлення втраченої спадщини, що сьогодні вважається «відтворенням» у проєктній площині? Після 2022 р. можна спостерігати трансформацію цього поняття – від науково обґрунтованого втручання до «імітації збереження».

Яскравим прикладом імітації збереження є ситуація із Центральним будинком культури в Ірпені. Саме цей кейс виявляє глибоку розмитість меж між відновленням, реконструкцією, стилізацією та відтворенням, демонструє відсутність узгоджених підходів до ухвалення рішень у кризових умовах. Окрім того, він порушує питання громадської участі, яка в теорії мала б бути запобіжником поверхового

ставлення до спадщини, але на практиці лишається номінальною.

На конкурс відбудови було подано низку проєктів, які, попри декларації збереження, по суті демонструють спотворення архітектурного образу зруйнованої будівлі (рис. 5). Як зазначено в офіційному релізі, один із проєктів представив «<...> гармонійно збережено фасадну групу. Окрім того, журі високо оцінило збереження автентичності будівлі» [25].

Більшість конкурсних рішень порушують автентичність не лише матеріально, а й концептуально – знецінюють архітектурну логіку, авторський задум і культурну мову епохи. У міжнародній практиці такі дії класифікують як фальсифікацію.

Скляна інкапсуляція фасаду – поширений «архітектурний трюк», що дедалі частіше використовується в конкурсних проєктах як візуальний компроміс між «збереженням» і «оновленням». Така стратегія створює ілюзію шани до історичного об'єкта. Те, що визначається як «збереження», насправді постає як «симулякр», як глибоко викривлена інтерпретація, яка нівелює і зміст, і форму.

Приклад Будинку культури в Ірпені виявляє глибшу проблему – маніпуляцію уявленням про спадщину. Формальна відкритість проєкту не передбачає залучення фахівців, а схвалення журі легітимізує «творчість» у поводженні з історичними об'єктами.

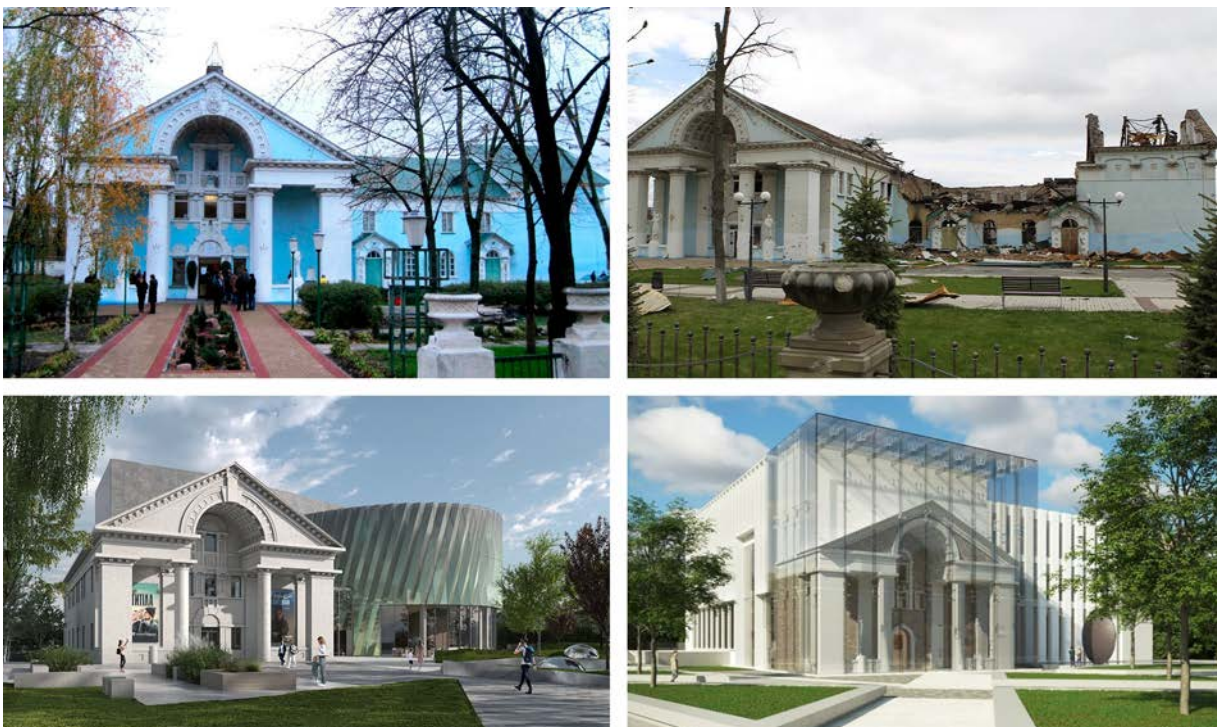

Рис. 5. Відбудова Центрального будинку культури в Ірпені.

Вигляд до руйнування, руйнування від ракетного удару (2022 р.), конкурсні проєкти відбудови (2023 р.)

У публічному просторі паралельно стверджується наратив: нове – ефективно, старе – проблемно. Це підкріплює інформаційне поле, неспроможне до критичного аналізу, де журналісти здебільшого ретранслюють пресрелізи мовою «успішного оновлення» або «архітектурної інновації».

ВИСНОВКИ

Поняття «відтворення», що історично формувалося як інструмент збереження, нині дедалі частіше використовується поза своєю професійною площиною. Проведений аналіз засвідчив, що:

- чинна нормативна база зосереджена на формальних процедурах і майже не враховує гуманітарні виміри спадщини – символічність, інтерпретацію, ідентичність;
- термінологія, яка використовується в українському полі, залишається розмитою, а поняття «відтворення» часто не має стабільного методологічного підґрунтя.

Сучасна архітектурна практика часто декларує роботу зі спадщиною, але не сприймає її як багатовимірну структуру, яка охоплює не лише матеріальні, а й контекстуальні, функціональні та символічні виміри.

Відсутність громадської участі та фахового діалогу відкриває простір для популізму та симулякрів, що підміняють змістовне відтворення «фасадизмом».

В умовах повоєнної відбудови ці розриви лише посилюються: рішення ухвалюються в екстремальних обставинах, а втрати зачіпають не лише «визначні об'єкти», а й історичні будівлі без статусу, які досі залишаються недослідженими, неописаними та незахищеними.

Стає очевидною потреба в переосмисленні самого підходу до відтворення – через формування нових сценаріїв відтворення, які охоплюють культурну інтерпретацію, локальну пам'ять, механізми залучення громад.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 39. С. 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> (дата звернення: 18.07.2025).
- [2] Про затвердження Порядку відтворення визначних об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини : постанова Кабінету Міністрів України від 26.09.2007 р. № 1181. *Офіційний вісник України*. 2007. № 76. С. 2815. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1315-07#Text> (дата звернення: 18.07.2025).
- [3] Про затвердження Програми відтворення видатних втрачених пам'яток історії та культури України : постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.1999 р. № 700 (втратила чинність). *Офіційний*

вісник України. 1999. № 16. С. 653. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/700-99-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.07.2025).

[4] Вечерський В. Реабілітація репресованої святині. *Пам'ятки України*. 1999. № 1. С. 11–16.

[5] Відтворення втрачених пам'яток: історичний та правовий аспекти. *Пам'ятки України: історія та культура*. 1994. № № 3–6. С. 134–148.

[6] Ганзенко Л., Тимченко Т., Цитович В. Відтворення собору Архистратига Михаїла: погляд на нез'ясовані проблеми. *Пам'ятки України*. 1999. № 1. С. 19–24.

[7] Гончарова К. До питання про становлення української школи архітектурної реставрації. *Вісник інституту «УкрНДІпроектреставрація»*. 2013. № № 7–8. С. 10–14.

[8] З історії української реставрації: додаток до щорічника «Архітектурна спадщина України» / НДІ теорії та історії архітектури і містобудування ; упоряд. В. Отченашко, А. Антонюк; ред. В. Тимофієнко. Київ : Українознавство, 1996. 275 с.

[9] Івакін Г. Золоті ворота в Києві. *Енциклопедія історії України*. Т. 3 : Е – Й / редкол.: В. Смолій (гол.) та ін. ; НАН України, Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2005. С. 672. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Zoloti_vorota_v_Kyevi (дата звернення: 18.07.2025).

[10] Ільченко С. Ревіталізація історичного середовища : навчальний посібник для студентів 4-го курсу освітньо-професійної програми «Архітектурно-ландшафтне середовище» спеціальності G17 «Архітектура та містобудування». Харків : Харківська державна академія дизайну і мистецтв, 2025.

[11] Лесик О. Принципи реставрації пам'яток архітектури. Традиції та новаторство. *Українська академія мистецтва: дослідницькі та науково-методичні праці* : науковий збірник. 2013. Вип. 21. С. 97–103.

[12] Логвин Г. Етика реставратора і науковця. *Пам'ятки України: історія та культура*. 2001. № 4. С. 17–23.

[13] Логвин Н. Реставраційний «вибір» і марнотратство злидаря. *Пам'ятки України: історія та культура*. 1991. № 5. С. 46–51.

[14] Лосицький Ю. До питання відтворення втрачених пам'яток архітектури. *Антології пам'яткознавства*. 1999. № 1. С. 25–27.

[15] Мещеряков В. Відтворення Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору : монографія. Одеса : Фенікс, 2017. 464 с.

[16] Мусін О. Історична пам'ять у міському просторі: парадокси церковно-політичного відтворення національних святинь у Росії та Україні. *Місто: історія, культура, суспільство*. 2018. № 1 (5). С. 131–155.

[17] Нижник Л. Реставрація П'ятницької церкви в Чернігові в 1943–1972 рр. і створення музею (за письмовими документами архітектора-реставратора П.Д. Барановського). *Ніжинська старовина*. 2012. Вип. 14. С. 27–33.

[18] Орленко М. Проблема реставрації і відтворення в сучасному світі. *Науковий вісник будівництва*. 2016. № 2 (84). С. 132–135.

[19] Основні засади відтворення визначних пам'яток історії та культури України. *Пам'ятки України: історія та культура*. 1999. № 1. С. 109–110.

[20] Пламєницька О. Буква і дух архітектурної реставрації (автентичність versus достовірність). *Культурна спадщина* : збірник наукових праць. 2017. № 1 (10). С. 11–31.

[21] Пламєницька О. До питання про методику реставрації: міркування з приводу дискусії на сторінках «ПУ» про відбудову втрачених пам'яток.

Пам'ятки України: історія та культура. 1993. № 1–6. С. 160–163.

[22] Платоніська О. Українська реставрація: проблеми і перспективи розвитку. *Пам'ятки України: історія та культура*. 1997. № 1. С. 15–18.

[23] Прибєга Л. Поняття автентичності в архітектурному пам'яткознавстві і реставрації. *Українська академія мистецтв*. 2022. № 31. С. 7–14. DOI: 10.33838/naoma.31.2022.7-14.

[24] Скорик Л. Вибірємо відродження. *Пам'ятки України: історія та культура*. 1991. № 5. С. 52–53.

[25] Соломаха О. Такий вигляд матиме Ірпін: архітектурні проекти відбудови. URL: <https://tykyiv.com/news/iak-bude-vigliadati-onovlenii-irpin-arkhiterturni-proiekti/> (дата звернення: 18.07.2025).

[26] Чаговець О. Відтворення пам'яток архітектури: правові, історичні та методологічні аспекти. *Традиції та інновації в архітектурі та містобудуванні* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 26–28 листопада 2024 р. Харків, 2024. С. 320–323.

[27] Чаговець О. Автентичність і адаптація: соціальні виклики реставрації в умовах сучасних руйнувань. *Сучасні проблеми та перспективні напрями інноваційного розвитку міста* : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 7–8 листопада 2024 р. Одеса, 2024. С. 221–224.

[28] Черкасова Е., Заворина А. Інноваційні підходи в соціокультурній ідентифікації архітектурного об'єкта культурної спадщини. *Науковий вісник будівництва*. 2018. Т. 95. № 3. С. 5–10.

[29] International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter): adopted at the 2nd International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments / ICOMOS. Venice, 1964.

[30] Riga Charter on Authenticity and Historical Reconstruction in Relationship to Cultural Heritage: adopted in Riga / ICOMOS. Riga, 2000.

[31] Analysis of case studies in recovery and reconstruction : Report. ICOMOS International Secretariat ; ICCROM Regional Office / ICOMOS, ICCROM. Paris, 2021. Iss. 3. 32 p.

[32] The Nara Document on Authenticity: adopted in Nara, Japan / ICOMOS, UNESCO. Nara, 1994.

[33] Jokilehto J. Questions about "authenticity". *ICOMOS Scientific Journal*. 1994. № 3. P. 69–75.

[34] Ferrara A. Reflective Authenticity: Rethinking the Project of Modernity. London : Routledge, 1998. 200 p.

[35] Heidegger M. Building, Dwelling, Thinking. *Rethinking Architecture: A Reader in Cultural Theory* / N. Leach (Ed.). London : Routledge, 1997. P. 94–104.

[36] Labadi S. World Heritage, authenticity and post-authenticity. *International and national perspectives on heritage conservation*. UNESCO, 2007. P. 67–84.

[37] Lowenthal D. Authenticities past and present. *CRM: The Journal of Heritage Stewardship*. 2008. Iss. 5. № 1. URL: <https://www.nps.gov/crps/CRMJournal/Winter2008/view.html> (дата звернення: 18.07.2025).

[38] Muñoz Viñas S. Contemporary theory of conservation. *Reviews in Conservation*. 2002. № 3. P. 25–34.

[39] Pirkovič J. Heritage Authenticity as a Source of Personal and Collective Identity. *Varstvo spomenikov / Protection of Cultural Heritage*. 2024. Iss. 22. P. 34–47. DOI: 10.35784/odk.6820.

[40] Remizova O. Architectural memory and forms of its existence. *Journal of Architecture and*

Urbanism. 2020. Iss. 44. № 2. P. 97–108. DOI: 10.3846/jau.2020.13053.

[41] Young C. An international view of reconstruction. *Presenting the Romans: Interpreting the Frontiers of the Roman Empire World Heritage Site* / N. Mills (Ed.). Woodbridge : The Boydell Press, 2013. P. 75–84.

REFERENCES

[1] Verkhovna Rada Ukrainy (2000). Zakon Ukrainy: Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny vid 08.06.2000 № 1805–III [Law of Ukraine on the Protection of Cultural Heritage of 08.06.2000 № 1805–III]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], (39), 333. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> [in Ukrainian].

[2] Kabinet Ministriv Ukrainy (2007). Pro zatverdzhennia Poriadku vidtvorennia vyznachnykh ob'ektiv arkhitekturno-mistobudivnoi spadshchyny: Postanova vid 26.09.2007 № 1181 [On Approval of the Procedure for Reproduction of Outstanding Objects of Architectural and Urban Planning Heritage: Resolution № 1181 of 26.09.2007]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], (76), 2815. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1315-07#Text> [in Ukrainian].

[3] Kabinet Ministriv Ukrainy (1999). Pro zatverdzhennia Prohramy vidtvorennia vydatnykh vtrachenykh pam'iatok istorii ta kultury Ukrainy: postanova vid 23.04.1999 № 700 (vtratyla chynnist') [On Approval of the Program for the Reproduction of Outstanding Lost Monuments of History and Culture of Ukraine: Resolution № 700 of 23.04.1999 (no longer in force)]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], (16), 653. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/700-99-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

[4] Vecherskyi, V. (1999). Reabilitatsiia represovanoi sviatyni [Rehabilitation of a repressed shrine]. *Pamiatky Ukrainy* [Ukrainian Heritage], (1), 11–16 [in Ukrainian].

[5] Vidtvorennia vtrachenykh pam'iatok: istorychni ta pravovi aspekty [Reconstruction of lost monuments: Historical and legal aspects] (1994). *Pamiatky Ukrainy: istoriia ta kultura* [Ukrainian Heritage: History and Culture], (3–6), 134–148 [in Ukrainian].

[6] Hanzensko, L., Tymchenko, T., & Tsytovykh, V. (1999). Vidtvorennia soboru arkhystratyha Mykhaila: pohliad na nezasovani problem [Reconstruction of the Cathedral of Archangel Michael: A view on unresolved issues]. *Pamiatky Ukrainy* [Ukrainian Heritage], (1), 19–24 [in Ukrainian].

[7] Honcharova, K. (2013). Do pytannia pro stanovlennia ukrainskoi shkoly arkhitekturnoi restavratsii [On the formation of the Ukrainian school of architectural restoration]. *Visnyk instytutu "UkrNDIproektrestavratsiia"* [Bulletin of the Institute "UkrNDIproektrestavratsiia"], (7–8), 10–14 [in Ukrainian].

[8] Otchenashko, V., & Antoniuk, A. (Upor.), & Tymofieienko, V. (Red.). (1996). *Z istorii ukrainskoi restavratsii: Dodatok do shchorichnyka "Arkhitekturna spadshchyna Ukrainy"* [From the history of Ukrainian restoration: Supplement to the annual "Architectural Heritage of Ukraine"]. Kyiv: Ukrainoznavstvo [in Ukrainian].

[9] Ivakin, H. (2005). Zoloti vorota v Kyievi [The Golden Gate in Kyiv]. In *Entsyklopediia istorii Ukrainy: T. 3: E – Y* [Encyclopedia of the History of Ukraine: Vol. 3: E – Y] (p. 672). Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Instytut istorii Ukrainy. Kyiv: Naukova dumka. http://www.history.org.ua/?termin=Zoloti_vorota_v_Kyevi [in Ukrainian].

- [10] Ilchenko, S. (2025). *Revitalizatsiia istorichnoho seredovyshcha: navchalnyi posibnyk dlia studentiv 4 kursu osvithno-profesiinoi prohramy "Arkhitekturno-landshaftne seredovyshche" spetsialnosti G17 "Arkhitektura ta mistobuduvannia"* [Revitalisation of the historical environment: Textbook for 4th year students of the educational-professional programme "Architectural and Landscape Environment" in specialty G17 "Architecture and Urban Planning"]. Kharkiv: Kharkivska derzhavna akademiia dyzainu i mystetstv [in Ukrainian].
- [11] Lesyk, O. (2013). Pryntsypy restavratsii pam'iatok arkhitektury. Tradytsii ta novatorstvo [Principles of architectural heritage restoration: Tradition and innovation]. *Ukrainska akademiia mystetstva: doslidnytski ta naukovo-metodychni pratsi: naukovyi zbirnyk* [Ukrainian Academy of Arts: Research and Methodological Papers], (21), 97–103 [in Ukrainian].
- [12] Lohvyn, H. (2001). Etyka restavratora I naukovtsia [Ethics of the restorer and scholar]. *Pamiatky Ukrainy: istoriia ta kultura* [Ukrainian Heritage: History and Culture], (4), 17–23 [in Ukrainian].
- [13] Lohvyn, N. (1991). Restavratsiinyi "vybir" i marnotratstvo zlydaria [Restoration "choice" and pauper's wastefulness]. *Pamiatky Ukrainy: istoriia ta kultura* [Ukrainian Heritage: History and Culture], (5), 46–51 [in Ukrainian].
- [14] Losytskyi, Yu. (1999). Do pytannia vidtvorennia vtrachenykh pam'iatok arkhitektury [On the issue of reconstructing lost architectural monuments]. *ANT*, (1), 25–27 [in Ukrainian].
- [15] Meshcheriakov, V. (2017). *Vidtvorennia Odeskoho kafedralnogo Spaso-Preobrazhenskoho sobora: Monohrafiia* [Reconstruction of the Odesa Cathedral of the Transfiguration: A monograph]. Odesa: Feniks [in Ukrainian].
- [16] Musin, O. (2018). Istorychna pamiat' u mis'komu prostori: paradoxy tserkovno-politychnoho vidtvorennia natsional'nykh sviatyn' u Rosii ta Ukraini [Historical memory in urban space: Paradoxes of church-political reconstruction of national shrines in Russia and Ukraine]. *Misto: istoriia, kultura, suspilstvo* [City: History, Culture, Society], 1 (5), 131–155 [in Ukrainian].
- [17] Nyzhnyk, L. (2012). Restavratsiia Piatnytskoi tserkvy v Chernihovi u 1943–1972 rokakh i stvorennia muzeiu (za pys'movymy dokumentamy arkhitekтора-restavratora P.D. Baranovskoho) [Restoration of the Pyatnytska Church in Chernihiv, 1943–1972, and the creation of a museum (based on the documents of architect-restorer P. D. Baranovskyi)]. *Nizhynska starovyna* [Nizhyn Antiquity], (14), 27–33 [in Ukrainian].
- [18] Orlenko, M. (2016). Problema restavratsii i vidtvorennia v suchasnomu sviti [The problem of restoration and reconstruction in the modern world]. *Naukovyi visnyk budivnytstva* [Scientific Bulletin of Construction], 2 (84), 132–135 [in Ukrainian].
- [19] Osnovni zasady vidtvorennia vyznachnykh pamiatok istorii ta kultury Ukrainy [Fundamental principles of reproducing outstanding monuments of Ukrainian history and culture]. (1999). *Pamiatky Ukrainy: istoriia ta kultura* [Ukrainian Heritage: History and Culture], (1), 109–110 [in Ukrainian].
- [20] Plamenytska, O. (2017). Bukva I dukh arkhitekturnoi restavratsii (avtentychnist' versus dostovirnist') [The letter and spirit of architectural restoration (authenticity versus accuracy)]. *Kulturna spadshchyna: zbirnyk naukovykh prats'* [Cultural Heritage: Collected Scientific Papers], 1 (10), 11–31 [in Ukrainian].
- [21] Plamenytska, O. (1993). Do pytannia pro metodyku restavratsii: mirkuvannia z pryvodu diskusii na storinkakh "PU" pro vidbudovu vtrachenykh pamiatok [On the methodology of restoration: Reflections on the "PU" debate regarding the reconstruction of lost monuments]. *Pamiatky Ukrainy: istoriia ta kultura* [Ukrainian Heritage: History and Culture], (1–6), 160–163 [in Ukrainian].
- [22] Plamenytska, O. (1997). Ukrainska restavratsiia: problemy i perspektyvy rozvytku [Ukrainian restoration: Problems and development prospects]. *Pamiatky Ukrainy: istoriia ta kultura* [Ukrainian Heritage: History and Culture], (1), 15–18 [in Ukrainian].
- [23] Prybieha, L. (2022). Poniattia avtentychnosti v arkhitekturnomu pamiatkoznavstvi i restavratsii [The concept of authenticity in architectural heritage studies and restoration]. *Ukrainska akademiia mystetstv* [Ukrainian Academy of Arts], (31), 7–14. <https://doi.org/10.33838/naoma.31.2022.7-14> [in Ukrainian].
- [24] Skoryk, L. (1991). Vybraiemo vidrodzhennia [We choose revival]. *Pamiatky Ukrainy: istoriia ta kultura* [Ukrainian Heritage: History and Culture], (5), 52–53 [in Ukrainian].
- [25] Solomakha, O. (2023, October 24). Takyi vyhlad matyme Irpin': arkhitekturni proiekty vidbudovy [This is what Irpin will look like: Reconstruction architecture projects]. *TYKYIV*. <https://tykyiv.com/news/iak-bude-vigliadati-onovlenii-irpin-arkhitekturni-proiekty/> [in Ukrainian].
- [26] Chahovets, O. (2024). Vidtvorennia pamiatok arkhitektury: pravovi, istorichni ta metodolohichni aspekty [Reconstruction of architectural monuments: Legal, historical, and methodological aspects]. In *Tradytsii ta innovatsii u arkhitekturi ta mistobuduvanni: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, Kharkiv, 26–28 lystopada 2024 r.* [Traditions and Innovations in Architecture and Urban Planning: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference] (pp. 320–323). Kharkiv: Kharkivskiy natsionalnyi universytet miskoho hospodarstva imeni O.M. Beketova [in Ukrainian].
- [27] Chahovets, O. (2024). Avtentychnist' I adaptatsiia: sotsial'ni vyklyky restavratsii v umovakh suchasnykh ruinuivan' [Authenticity and adaptation: Social challenges of restoration amid contemporary destruction]. In *Suchasni problemy ta perspektyvni napriamky innovatsiinoho rozvytku mista: zbirnyk tez dopovidei IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, Odesa, 7–8 lystopada 2024 r.* [Current Problems and Prospective Directions of Urban Innovation Development: Proceedings of the 4th International Scientific-Practical Conference] (pp. 221–224). Odesa: Odeska derzhavna akademiia budivnytstva ta arkhitektury [in Ukrainian].
- [28] Cherkasova, E., & Zavorina, A. (2018). Innovatsiini pidkhody u sotsiokulturnii identyfikatsii arkhitekturnoho ob'ektu kulturnoi spadshchyny [Innovative approaches in sociocultural identification of architectural heritage sites]. *Naukovyi visnyk budivnytstva* [Scientific Bulletin of Construction], 95 (3), 5–10 [in Ukrainian].
- [29] ICOMOS (1964). *International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter): Adopted at the 2nd International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments*. Venice.
- [30] ICOMOS (2000). *Riga Charter on Authenticity and Historical Reconstruction in Relationship to Cultural Heritage: Adopted in Riga*. Riga.
- [31] ICOMOS, & ICCROM (2021). *Analysis of case studies in recovery and reconstruction: Report* (Vol. 3). ICOMOS International Secretariat; ICCROM Regional Office.
- [32] ICOMOS, & UNESCO (1994). *The Nara Document on Authenticity: Adopted in Nara, Japan*. Nara.

[33] Jokilehto, J. (1994). Questions about authenticity. *ICOMOS Scientific Journal*, (3), 69–75.

[34] Ferrara, A. (1998). *Reflective Authenticity: Rethinking the Project of Modernity*. London: Routledge.

[35] Heidegger, M. (1997). Building, dwelling, thinking. In N. Leach (Ed.), *Rethinking Architecture: A Reader in Cultural Theory* (pp. 94–104). London: Routledge.

[36] Labadi, S. (2007). World Heritage, authenticity and post-authenticity. In *International and national perspectives on heritage conservation* (pp. 67–84). UNESCO.

[37] Lowenthal, D. (2008). Authenticities past and present. *CRM: The Journal of Heritage Stewardship*, 5 (1). <https://www.nps.gov/crps/CRMJournal/Winter2008/view.html>.

[38] Muñoz Viñas, S. (2002). Contemporary theory of conservation. *Reviews in Conservation*, (3), 25–34.

[39] Pirkovič, J. (2024). Heritage authenticity as a source of personal and collective identity. *Varstvo spomenikov / Protection of Cultural Heritage*, (22), 34–47. <https://doi.org/10.35784/odk.6820>.

[40] Remizova, O. (2020). Architectural memory and forms of its existence. *Journal of Architecture and Urbanism*, 44 (2), 97–108. <https://doi.org/10.3846/jau.2020.13053>.

[41] Young, C. (2013). An international view of reconstruction. In N. Mills (Ed.), *Presenting the Romans: Interpreting the Frontiers of the Roman Empire World Heritage Site* (pp. 75–84). Woodbridge: The Boydell Press.

ABSTRACT

Chagovets O. Re-creating architectural heritage: between legal norms and simulative practices.

Purpose. The aim of the study is to critically reconsider the approaches to the reconstruction of architectural heritage in Ukraine – through the analysis of the legal framework, professional debates, contemporary challenges of post-war recovery, and the manipulative use of reconstruction as a tool of simulation in heritage practices.

Methodology. The research is based on a comprehensive interdisciplinary approach that includes legal analysis and historical-discursive reconstruction. It applies methods of comparative analysis, content analysis of publications, and case analysis of implemented reconstruction projects. To explore the intangible aspects of heritage, elements of hermeneutic analysis are used, enabling the interpretation of value meanings and sociocultural narratives embedded in reconstruction approaches.

Results. The current legal framework is shown to focus primarily on formal procedures, overlooking the humanitarian dimensions of heritage – such as authenticity, symbolic value, and community participation. Terminology remains vague, and the concept of re-creation lacks a clear methodological foundation. In the context of post-war recovery, this leads to deep gaps between law, professional expertise, and public expectations. Additionally, a growing tendency is observed: reconstruction is increasingly used to legitimize simulated solutions that substitute meaningful heritage engagement.

Scientific novelty. The scientific contribution of the study lies in the conceptual reframing of architectural heritage re-creation as a complex interdisciplinary process that integrates technical, legal, methodological, and humanitarian dimensions.

Practical relevance. Its practical significance is realized through the identification of key contradictions in current legal and design practices, as well as through the development of approaches to fragmented intervention practices, recognition of simulation strategies, and formation of participatory scenarios that may inform post-war recovery policy.

Keywords: re-creation, authenticity, architectural heritage, post-war recovery, community participation, simulation.

AUTHOR'S NOTE:

Chagovets Olesya, Postgraduate Student at the Department of Reconstruction and Restoration of Architectural Objects, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv, Ukraine, e-mail: chagolesya@gmail.com, orcid: 0009-0007-9160-0210.

Стаття подана до редакції 18.07.2025 р.

Стаття прийнята до опублікування 20.08.2025 р.

Стаття опублікована 30.10.2025 р.